

Roll No

143/A

Total No. of Printed Pages: 08]

[Total No. of Questions: 20

SS

2037

ਸਲਾਨਾ ਪਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

BUSINESS ECONOMICS AND QUANTITATIVE METHOD-II

(Commerce Group)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time: 03 Hours

Maximum Marks: 65

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ : (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 143/B ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ਜੀ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਸਹਿਤ 30 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । (ਭਾਗ-ਉ, ਭਾਗ-ਅ, ਭਾਗ-ਬ, ਅਤੇ ਭਾਗ-ਸ) ।
- (v) ਭਾਗ-ਉ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਦੇ ਪੰਜ ਭਾਗ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਭਾਗ ਇੱਕ ਅੰਕ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 1-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (vi) ਭਾਗ-ਅ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 2 ਤੋਂ 8 ਤੱਕ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 5-10 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (vii) ਭਾਗ-ਬ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ ਹੋਣਗੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੋਈ 7 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ । ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 15-20 ਲਾਇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ ।
- (iii) ਭਾਗ-ਸ : ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ 18-20 ਤੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਚੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 3-5 ਪੰਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ ।
- (ix) ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਓ ।
- (x) ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ । ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਭਾਗ-ਉ

- ਕਾਰਲ ਪੀਅਰਸਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਵਿਸ਼ਮਤਾ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦਾ ਸੂਤਰ ਦੱਸੋ । 1
- ਸਹਿ ਸੰਬੰਧ ਕੀ ਹੈ ? 1
- ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ ਜੇ ਵਿਕਰੀ 1,500 ਰੁਪਏ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਟਾਕ 300 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸਟਾਕ 100 ਰੁਪਏ ਹੋਵੇ ? 1
- ਮੁਦਰਿਕ ਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਿੱਧੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 1
- ਅਨੁਕੂਲ ਭੁਗਤਾਨ ਸੰਤੁਲਨ ਕੀ ਹੈ ? 1

ਭਾਗ-ਅ

6. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਡਾਟੇ ਤੋਂ ਮਧਿਅਕਾ ਪਤਾ ਕਰੋ : 2
- 6, 10, 8, 14, 12
7. ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਪਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੂਤਰ ਕੀ ਹੈ ? 2
8. ਸੂਚਕਾਂਕ ਵਿੱਚ P_i ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? 2
9. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੀ ਸਹਿ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਧੀ ਦੇ ਦੋ ਲਾਭ ਲਿਖੋ। 2
10. ਅਸਥਾਈ ਉਪਭੋਗੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 2
11. ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ ? 2
12. ਸਾਖ ਮੁਦਰਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ? 2

ਭਾਗ - ਏ

13. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਡਾਟੇ ਤੋਂ ਬਹੁਲਕ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰੋ : 4

ਅੰਕ	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	5	7	12	15	18	8	3

14. ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਸਾਰਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਪ ਵਿਚਲਣ ਪਤਾ ਕਰੋ : 4

ਮਜ਼ਦੂਰੀ	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	6	10	20	40	30	20	10	4

15. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਡਾਟੇ ਤੋਂ ਸਥਿਰ ਅਧਾਰ ਸੂਚਕਾਂਕ ਤਿਆਰ ਕਰੋ : 4

ਸਾਲ	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ਉਤਪਾਦਨ	25	27	30	24	28	29

16. X ਦੀ Y ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀਪਰਮਾਣ ਸਮੀਕਰਣ ਬਣਾਉ : 4

X	4	5	6	8	11
Y	12	10	8	7	5

17. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਪਤਾ ਕਰੋ : ਮੱਦਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 4

(ਉ) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ੁੱਧ ਆਮਦਨ 1,500

(ਅ) ਲਾਭ 1,200

(ਇ) ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਆਮਦਨ 1,510

(ਸ) ਵਿਆਜ 1,000

(ਹ) ਤਨਖਾਹ 2,000

(ਕ) ਲਗਾਨ 900

18. ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4
19. ਬੈਂਕ ਦਰ ਸ਼ਾਖ-ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 4
20. ਵਜ਼ਨ ਅਧਾਰਿਤ ਕਰ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਅਧਾਰਿਤ ਕਰ ਕੀ ਹੈ ? 4
21. ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਜਟ ਦੇ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖੋ। 4

ਭਾਗ - ਸ

22. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਅਗਿਆਤ ਆਵਿਤੀਆਂ ਪਤਾ ਕਰੋ ਜੇ $N=100$ ਅਤੇ ਮਧਿਅ = 30 ਹੋਵੇ ? 6

ਅੰਕ	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	10	?	25	30	?	10

ਜਾਂ

ਹੇਠ ਦਿਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਅਬਾਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਅਧੂਰੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੀਣਤਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ? ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ।

ਉਮਰ	ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ	ਅੰਨ੍ਹੇ
0-10	100	16
10-20	50	6
20-30	40	10
30-40	80	8
40-50	20	4
50-60	10	2

23. ਨਿਵੇਸ਼ ਗੁਣਕ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 6

ਜਾਂ

ਬੈਂਕ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸਦੇ ਕੀ ਕੰਮ ਹਨ ?

24. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਡਾਟੇ ਤੋਂ ਅਦਰਸ਼ ਸੂਚਕ ਅੰਕ ਗਿਆਤ ਕਰੋ। 6

ਵਸਤੂਆਂ	ਆਧਾਰ ਸਾਲ		ਚਾਲੂ ਸਾਲ	
	ਕੀਮਤ	ਮੁੱਲ	ਕੀਮਤ	ਮੁੱਲ
A	10	80	6	12
B	12	144	6	24
C	6	60	2	16
D	8	8	4	48

ਜਾਂ

ਉਤਪਾਦ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

- नोट : (i) अपने उपनाम के शीर्षक पृष्ठ पर विषय-कोड / पेपर-कोड अनुभाग में विषय कोड / पेपरकोड।
143 / बी कृपया रजिस्टर करें
- (ii) उत्तर पत्रक को लेते हुए, उसके पृष्ठों को गिनें और देखें कि उसमें शीर्षक सहित 30 पृष्ठ हैं और क्रमशः।
- (iii) उत्तर-पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जायेगा।
- (iv) प्रश्न पत्र को चार खंडों में विभाजित किया गया है।
- (v) भाग- in: प्रश्न सं। 1, जिसके पांच भाग हैं, प्रत्येक भाग एक अंक का होगा, 1-15 शब्दों में उत्तर लिखें।
- (vi) भाग-ए: प्रश्न सं। 2 से 8 तक, प्रत्येक प्रश्न 2 अंकों का होगा, जिसमें उत्तर 5-10 लाइनों में होगा लिखें।
- (vii) भाग-: प्रश्न सं। 9 से 17 तक प्रत्येक प्रश्न 4 अंकों का होगा। कोई 7 प्रश्न नहीं पूछे जाने हैं। उन्हें 15-20 लाइनों में जवाब दें।
- (viii) भाग-घ : में प्रश्न नं. 18 से 20 तक अन्दरूनी विकल्प वाले होंगे, प्रत्येक प्रश्न 6 अंक का होगा, इनका उत्तर 3-5 पत्रों में लिखें।
- (ix) जरूरत के अनुसार चित्र बनाएं।
- (x) साधारण गणक (Calculator) का प्रयोग करने की आज्ञा है। परीक्षार्थी अपना गणक परीक्षा भवन में लेकर आये। उनको एक दूसरे से माँगने की अनुमति नहीं होगी।

भाग-क

1. कार्ल पियर्सन द्वारा दिया गया विषमता गुणांक की माप करने का सूत्र बताएं। 1
2. सह-सम्बन्ध क्या है ? 1
3. उत्पादन का मूल्य ज्ञात करो यदि बिक्री 1,500 रुपये, शुरुआती स्टॉक 300 रुपये और अन्तिम स्टॉक 100 रुपये हो। 1
4. मौद्रिक नीति की मात्रात्मक विधियों में से किसी एक विधि का नाम लिखो। 1
5. अनुकूल भुगतान शेष क्या है ? 1

भाग-ख

6. नीचे लिखे आँकड़ों से माधिका ज्ञात करो। 2
6, 10, 8, 14, 12
7. विस्तार का गुणांक पता करने का सूत्र क्या है ? 2
8. सूचकांक में EP_i का क्या अर्थ है ? 2
9. स्पीयरमैन की सह-सम्बन्ध विधि के दो लाभ लिखें।
10. अस्थाई उपभोगी वस्तु क्या होती है ? उदाहरण सहित व्याख्या करें। 2
11. कुल माँग क्या है ? 2
12. साख मुद्रा क्या है ? 2

भाग-ग

13. नीचे दिए आँकड़ों से बहुलक ज्ञात करो

4

अंक	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
विद्यार्थियों की संख्या	5	7	12	15	18	8	3

14. नीचे दी गई सारणी से प्रमाप विचलन ज्ञात करो :

4

मजदूरी (रुपये में)	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
मजदूरों की संख्या	6	10	20	40	30	20	10	4

15. नीचे दिए आँकड़ों से स्थिर आधार सूचकांक तैयार करो :

4

साल	2010	2011	2012	2013	2014	2015
उत्पादन	25	27	30	24	28	29

16. X की Y पर प्रतिगमन समीकरण बनाओ :

4

X	4	5	6	8	11
Y	12	10	8	7	5

17. नीचे लिखे आँकड़ों से राष्ट्रीय आय और घरेलू आय ज्ञात करो : रुपये (करोड़ों में)

4

विदेशों से प्राप्त शुद्ध साधन आय 1,500

(ख) लाभ 1,200

(ग) मिश्रित आय 1,510

(घ) व्याज 1,000

(ङ) वेतन 2,000

(च) लगान 900

18. परम्परावादी दृष्टिकोण के अनुसार बचत तथा निवेश के आधार पर संतुलन का निर्धारण कैसे किया जा सकता है ? चर्चा करें।

4

19. बैंक दर साख नियंत्रण की मुख्य विधि है, व्याख्या करो।

4

20. वजन आधारित कर और मूल्य आधारित कर क्या है ?

4

21. संतुलित बजट के कोई चार लाभ लिखो।

4

भाग-घ

22. नीचे दी गई सारणी में अज्ञात आवृत्तियां पता करो यदि N=100 और माधिका = 30 हो।

6

अंक	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
विद्यार्थियों की संख्या	10	?	25	30	?	10

अथवा

नीचे दी सारणी में कुल आबादी जिसमें पूरे और आधे अन्धे हैं तो उनकी उम्र और दृष्टिहीनता में क्या सम्बन्ध है

आयु।	व्यक्तियों की संख्या हजारों में	अन्धे
0-10	100	16
10-20	50	6
20-30	40	10
30-40	80	8
40-50	20	4
50-60	10	2

23. निवेश गुणक क्या है और उसकी कार्यविधि की व्याख्या करो।

6

अथवा

बैंक की परिभाषा लिखो। बैंक के क्या कार्य हैं ?

24. नीचे दिए आँकड़ों से आदर्श सूचकांक ज्ञात करो :

6

वस्तुएं	पिछला वर्ष		चालू वर्ष	
	कीमत	मूल्य	कीमत	मूल्य
A	10	80	6	12
B	12	144	6	24
C	6	60	2	16
D	8	8	4	48

अथवा

उत्पाद विधि से राष्ट्रीय आमदन कैसे मापी जा सकती है ? व्याख्या करो।

(English Version)

- Note:
- You must write the subject-code/paper-code 143/B in the box provided on the title page of your answer-book.
 - Make sure that the answer-book contains 30 pages (including title page) and are properly serialized as soon as you receive it.
 - Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
 - Question paper has been divided into 4 parts. Section-A, Section-B, Section-C and Section-D.
 - Section-A: will consist of question no. 1 having 5 parts of one mark each. Answer should be in 1-15 words.
 - Section-B: will consist of question no. 2 to 8 of two marks each. Answer should be in 5 to 10 lines.
 - Section-C: will consist of question no. 9 to 17. Each question carries 4 marks. Answer should be in 15-20 lines. Attempt any 7 questions from this section.
 - Section-D : will consist of question no. 18 to 20 having internal choice. Each question carries 6 marks. Answer should be in 3-5 pages.
 - Make diagrams where necessary.
 - The use of non programmable simple calculator is allowed. The student should bring their own calculator in the examination hall. No borrowing will be permitted.

Section-A

1. Give the formula of calculating Skewness given by Karl Pearson. 1
2. What is Correlation ? 1
3. Find the value of output if Sales Rs. 1,500/-, opening stock Rs. 300/- and closing stock Rs. 100/ 1
4. Write down any one name of Qualitative methods of monetary policy. 1
5. What is favourable balance of payment ? 1

Section-B

6. Find the median from the following data: 2
6, 10, 8, 14, 12
7. What is the formula of calculating Co-efficient of Range? 2
8. What is meaning of EPI in Index number? 2
9. Write down the two advantages of Spearman's Rank Correlation method. 2
10. What are the non-durable consumer goods ? Explain with examples. 2
11. What is aggregate demand ? 2
12. What is the meaning of Credit Money? 2

Part-C

13. Find the mode from the following data: 4

Marks	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70
No. of Students	5	7	12	15	18	8	3

14. Calculate the Standard Deviation from the following table : 4

Wages	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
No. of Workers	6	10	20	40	30	20	10	4

15. Construct fixed base index number from the following data: 4

Year	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Production	25	27	30	24	28	29

16. Fit regression equation of X on Y: 4

X	4	5	6	8	11
Y	12	10	8	7	5

17. Find out the National Income and Domestic income from the following: Items Rs. Crores 4

(a) Net factor income from Abroad 1,500

(b) Profits 1,200

(c) Mixed Income 1,510

(d) Interest 1,000

(e) Salary 2,000

(f) Rent 900

18. Explain how can the equilibrium be determined according to classical approach on the basis of savings and investments. 4
19. Explain How Bank Rate is the main tool of Credit control ? Rate is the main tool of Credit control! 4
20. What is the Specific Tax and Value Added Tax ? 4
21. Write down the four advantages of Balanced Budget. 4

Part-D

22. Find the missing frequency in the following table if N is 100 and Median 30 6

Marks	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
No. of Students	10	?	25	30	?	10

Or

The following table gives the distribution of total population of those who are wholly or partially blind among them. Find out if there is any relation between age and blindness.

Age	No. of Persons In thousand	Blind
0-10	100	16
10-20	50	6
20-30	40	10
30-40	80	8
40-50	20	4
50-60	10	2

23. What is investment multiplier and explain its working ? 6

Or

Define Bank. What are the functions of Bank?

24. Calculate the Ideal Index number from the following data. 6

Commodity	Previous Year		Current Year	
	Price	Value	Price	Value
A	10	80	6	12
B	12	144	6	24
C	6	60	2	16
D	8	8	4	48

Or

How will you measure National Income by product method ?

brpaper.com

brpaper.com